לא שאינו כמכה דו'. וקומת הא לפיקתיה מדין מיתת בית דין: **לא שאינו כמשפט דו'.** דהא לפיקתיה מכלל ופטור: **רב יוסף.** סבר נהור הוה: **מתני' ושור שיש בו מום שנמכר והקדישו וחזר ונפדה הרי זה כשהיה** (ויקרא כז) ולא שור בעלמיתו: **ופטור מדמי ולדות.** (כו.) משום דליתיה ליה לרבה רבא רבא אלא משום שאין לריך למגופיה דקרא שמעינן דאין משלמים בכמות ובאלו נערות (כתובות דף לה. וסמ"ג גבי חייבי מלקיות שוגגין ובדבר אחר למחר ר"ל בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות תיכן ריבתה תורה חייבי מלקיות [ויקרא כד] ולא שור בעלמיתו: **ופטור מדמי ולדות.** כדלמר בשור שנגח [שמות כא] את הפרה (לעיל מב.) **מנלשים** [שמות כא] ולא שוריס: מכה לחבירו ואמו אין חייב עד שיעשה בהן תחובה באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פה.): **עבד ושפה שחבלו בחריס פטוריס.** שאין להם מה לשלם: **נחגרשה השפה ונשתחרר העבד.** וקנו נכסים: **חייבין לשלם.** שהרי מתחלה הן חייבין אלא שאין להם מה לשלם שנכסי מלוג של אשה משועבדים לבעל לפירות ולילושה[ט]: **גמ' בשת קטנה של בחריס תהלה למי.** גדולה ולמי לידה הוא: [שבת נעוריס לאב. דכתיב] בנעוריה בית אביה[י] כל שבת נעוריס לחביה[כ] אפי' כשף כשפים אינו במצות וחקים[ל]: **דאי בעי מסר לה לחביה למוקה שחין.** דכתיב (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה שלמת בידו לחתה למי שירלה הלכך כשף קדושין נמי לאביה: **לא מלי חביל בה.** למיז

לי אין הלכה כרבי יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי: **מתני'** זה חומר באדם מבשור שהאדם משלם נזק צער ריפוי שבת ובושת ומשלם דמי ולדות ושור אינו משלם אלא נזק ופטור מדמי ולדות[ט] **המכה** את אביו ואת אמו ולא עשה בהן חבורה וחובל בחבירו ביום הכפורים חייב בכולן[א] **החובל** בעבד עברי חייב בכולן חוץ מן השבת א] בזמן שהוא שלו[ב] **החובל** בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן[ג] רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת[ד] חש"ו פגיעתן רעה[ה] החובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין[ו] **העבד** והאשה פגיעתן רעה החובל בהם חייב והם שחבלו באחרים פטורין אבל משלמין לאחר זמן[ז] **נתגרשה** האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם[ח] **המכה** אביו ואמו ועשה בהן חבורה והחובל בחבירו בשבת פטור מכולן מפני שהוא נדון בנפשו[ט] **והחובל** בעבד כנעני שלו פטור מכולן: **גמ'** בעא מיניה רבי אלעזר מרב החובל בבת קטנה של אחרים חבלה למי מי אמרינן כיון דאקני ליה רחמנא שבח נעורים לאב חבלה נמי דאבוה הוי מאי טעמא דהא אפחתה מכספה או דילמא שבח נעורים הוא דאקני ליה רחמנא דאי בעי למימסר לה למוכה שחין מצי מסר אבל חבלה כיון דאי בעי מתחבל בה לא מצי חביל לא קנייה ליה רחמנא אמר רבא רבא אמר מכה מכה תמם ודמי לה דריש רבא רבא רבא וכן ר' יוחנן פליג אר"ל ומתניי חייבי מלקיות שוגגין במשלומין לה דריש רבא רבא וכן בהסוח פירקא (דף לז.) אמר גבי לה יהיה לחמן עוגה יענש והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדי רבעתו משור רבעה אחת אחת מחייבו כו' ומסיק חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון לה דריש רבא רבא והיינו טעמא דרבא ור' יוחנן והיינו קושיא סבר לה דרבי רבא רבא אמר קרא[ל] ואלה המצות החקים והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות וחקים וכל שאינו במשפטים אינו במצות וחקים[מ] אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן המצות קא עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות והשתא דשמעית להא דר' חנינא[נ] דאמר ר' חנינא[ס] גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי: **מתני'** זה חומר באדם מבשור שהאדם משלם נזק צער ריפוי שבת ובושת ומשלם דמי ולדות ושור אינו משלם אלא נזק ופטור מדמי ולדות[ט] **המכה** את אביו ואת אמו ולא עשה בהן חבורה וחובל בחבירו ביום הכפורים חייב בכולן[א] **החובל** בעבד עברי חייב בכולן חוץ מן השבת א] בזמן שהוא שלו[ב] **החובל** בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן[ג] רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת[ד] חש"ו פגיעתן רעה[ה] החובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין[ו] **העבד** והאשה פגיעתן רעה החובל בהם חייב והם שחבלו באחרים פטורין אבל משלמין לאחר זמן[ז] **נתגרשה** האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם[ח] **המכה** אביו ואמו ועשה בהן חבורה והחובל בחבירו בשבת פטור מכולן מפני שהוא נדון בנפשו[ט] **והחובל** בעבד כנעני שלו פטור מכולן: **גמ'** בעא מיניה רבי אלעזר מרב החובל בבת קטנה של אחרים חבלה למי מי אמרינן כיון דאקני ליה רחמנא שבח נעורים לאב חבלה נמי דאבוה הוי מאי טעמא דהא אפחתה מכספה או דילמא שבח נעורים הוא דאקני ליה רחמנא דאי בעי למימסר לה למוכה שחין מצי מסר אבל חבלה כיון דאי בעי מתחבל בה לא מצי חביל לא קנייה ליה רחמנא אמר רבא רבא אמר מכה מכה תמם ודמי לה דריש רבא רבא רבא וכן ר' יוחנן פליג אר"ל ומתניי חייבי מלקיות שוגגין במשלומין לה דריש רבא רבא וכן בהסוח פירקא (דף לז.) אמר גבי לה יהיה לחמן עוגה יענש והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדי רבעתו משור רבעה אחת אחת מחייבו כו' ומסיק חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון לה דריש רבא רבא והיינו טעמא דרבא ור' יוחנן והיינו קושיא סבר לה דרבי רבא רבא אמר קרא[ל] ואלה המצות החקים והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות וחקים וכל שאינו במשפטים אינו במצות וחקים[מ] אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן המצות קא עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות והשתא דשמעית להא דר' חנינא[נ] דאמר ר' חנינא[ס] גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר

בעבד כנעני שלו **פטור מכולם.** ות"ת והא ברפואתו חייב דכתיב בפ"ק דגיטין (דף יב: ושם[ע]) גבי קיטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו ופריך רפואתו דידיה היא דעבי ליתסויי ניה ומשני לא לריכא למדמיזו לה' יומי ועבדו סמא מריפא ואיתסי בתלתא יומי וי"ל דה"ג פטור מכולם היינו מן התורה למדמיזו ה' ואיתסי גב' ואם תאמר ותפטור ממתני' דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זוק מדפטור משבת וי"ל דהכא מיירי בזן את העבד ומיהו קשה מאי קמ"ל רבי יוחנן שנותן רפואתו לרבו דהיינו היתרון לאתסי גב' מתני' היא דפטור מכולם ע"כ נראה שיש לחלק בין מחריס חובלין בו בין להרב עלמו חובל בו שכבר זכה בכל[מ]: **כיון דאקני ליה רחמנא שבח נעורים לאב.** פי' בקונטרס דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריס לחביה ובשביס חומזין (ב"מ דף יב. ושם) גבי מלילת בנו ובתו הקטנים נמי פי' דבתו מלילתה לאביה משום דשבח נעוריס לאביה וקשה לפירושו דבריס פרק קמא דקדושין (דף ג: ושם) ובחלו נערות (כתובות דף מ:) אמר דהסוח בהפרת נדריס הוא דכתיב ולא יקיימן מהתם שאר דבריס ונראה דבכל דוכתי דנקיט שבח נעוריס לסיומא בעלמא נקטיה ולא משום דמפיק מבנעוריה ובשמעתין נמי פירש בקונטרס בסוף דבריו דכסף קדושין שלו דאי בעי מסר לה למוכה שחין ומלילתה נמי לאו משום דאיכא דאמרי בפרק נערה שהפתה (שם דף מו: ושם) דמייתין שמע מינה שבח שלו תנן לו מלילה ימסרנה למוכה שחין ומבעיא ליה בחבלה לרבי מלעזר דתע"ג דמין שייך נמי לאביה משום דלאו הוה להיות של אב משום דאפחתה מכספה:

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מו א מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' י סמג עשין ע:
מז ב מיי' שם סמג שם טוש"ע מ"מ סימן תכד סעיף ג:
מח ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעי"ח:
מט ד ה מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ט:
נ ו מיי' שם הלכה ז ועיין בהגהות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף ו ג:
נא ז מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סע"ג:

מוסף רש"י

יומא טבא לרבנן. סעודה לתלמידים (קדושין לא.). **ולא עשה בהן חבורה.** לפיז עליו מיוב מיתה עד שיעשה בהס מנוסס (לעיל פה:). **אין לעבדים בושת.** שמניס את העבד, לפ שאינו מוסס לחת דמי בושתו (שבועות פו.).

רבינו חננאל

אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר' יהודה עבדינא להו יומא טבא לרבנן, דאמינא לא מפקידנא וקא עבדינא מצות. וכיון דשמעת' להא דר' חנינא דאמר גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה אמינא אדרבה מאן דאמר לי אין הלכה כר' יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן. וכיון דאוקמינן למתניתין דהיא שתמא דלא כר' יהודה, שמע מינה דלית הילכתא כר' יהודה. דהאמר ר' יוחנן הלכה בכל מקום כשתמא דמתניתין. **החובל בבת קטנה שלאחרים חבלה למי.** פיר', כלומר ה' דברים שלחבלה למי. מי אמרינן כיון דאקני רחמנא שבח נעורים לאביה, פיר' דכתיב בנעוריה בית אביה, וגרסינן בכתובות בנעוריה בית אביה, כל שבח נעורים לאביה. ותנן האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה, וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה. חבלה נמי לאביה הוא דהא אפחתה מכספה, פיר' שאם קטע ידה או סימה עינה פחת לאביה מכסף קידושיה הראוין לו הולכך יקח החבל במקום אותו פחת. דאי בעי למימסרה למוכה שחין מצי מסר לה, פיר' דיש לאב למסור את בתו קטנה לכל אשות שירצה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה, וכיון שעשה לה טובה ומסרה לטוב וזכה בשבח נעורים. אבל חבלה כיון דאי בעי מחבל בה לא מצי חביל בה לא אקני ליה רחמנא, פיר' ויהא שלה.

תורה אור השלם

1. וְשָׁפַטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:
במדבר לה כד
2. וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
דברים ו א

הגהות הב"ח

(ה) תום' ד"ה וכן וכו' שהגיע למיעוך שאינו מלא למכוכ:

גליון הש"ם

מתני' ר"א אין לעבדים בושת. עיין נדה דף מז ע"ש תוספות ד"ה נדק: שם החובל בהן חייב. עיין לעיל דף פה ע"ב תוספות ד"ה נהי דמק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] מתני' נזמן שהוא שלו. עי' פני יהושע ולפמ"ש לעיל דף פו ע"ש לק"מ יעוש"ה ודו"ק: